

Monenlaisia kolikoita maailmalta

Rahojen materiaalit

Kupari ja hopea sekä seosmateriaalina pronssi, joka on kuparin ja sinkin seos, ovat olleet satoja vuosia tärkeimmät käyttörahojen perusmateriaalit. Myös messinkikolikoita, joissa kuparin ohella oli tavallisesti 5-10 % tinaa, oli käytössä.

Nikkelin lisääminen kolikoihin toi lisää kestävyyttä, ja 1800-luvun loppupuolella yleistyivät kiiltävät kuparinikkeli-rahats. Niissä on kuparin ohella yleensä 25-30 % nikkeliä. 1900-luvun alkuvuosina alkoivat yleistyä ”keltaiset rahat” eli alumiinipronssiset kolikot, joissa kuparin ohella oli yhteensä noin 10 % alumiinia, sinkkiä ja nikkeliä, sekä nikkelimessinkiset kolikot, joissa kuparin ohella oli yleensä noin 10 % tinaa ja nikkeliä. Perusmateriaalit on kuvattu esimerkkinä kuvassa vasemmalta alkaen: kupari, hopea, sinkki, tina, alumiini ja rauta.

Rahojen käyttömaat; Belgia, Sveitsi, Tanska, Thaimaa, Romania ja Suomi.

Vastaavasti alla olevassa kuvassa on esitetty seosmetalleja vasemmalta alkaen: valupronssi, pronssi, messinki, kuparinikkeli, alumiinipronssi ja nikkelimessinki.

Nikkeli on merkittävä sotatarviketeollisuuden materiaali ja sotien aikana kolikot

Rahojen käyttömaat; Japani, Pakistan, Japani, Hollannin Itä-Intia, Suomi ja Iso-Britannia.

onkin lyöty ilman nikkeliä ja useissa maissa korvaavista materiaaleista, kuten raudasta, sinkistä, tinasta tai alumiinista. Nämä ovat kuitenkin korroosion kannalta ongelmallisia.

Hopearahat olivat laajasti käyttörahoina käytössä aina 1960-luvun lopulle asti, jolloin hopean hinta hopeapitoisuuden alentamisestakin huolimatta kohosi likaa. 1970-luvun alun jälkeen lyödyt hopeakolikot ovat olleet muisto- ja keräilyrahoja.

Metallien pinnoitusmenetelmät kehittyivät 1930-luvulta alkaen. Aluksi niklattiin rautakolikoita ja myöhemmin 50- ja 60-luvuilla alettiin kuparoida teräsahioita ja otettiin käyttöön myös rahamateriaalina ruostumaton teräs. Nykyisin teräksisiä ja myös sinkkisiä kolikoita päällystetään laajasti kuparilla, nikkelillä tai messingillä valmistuskustannusten alentamiseksi. Kuvassa on esitelty päällystettyjä tai seosmetallikolikoita: vasemmalta ruostumaton teräs, kuparinikkeli, kuparoitu teräs, messinkiteräs, kuparinikkeli ja niklattu teräs.

Rahojen käyttömaat; Jemen, Cook-saaret, Filippiinit, Malawi, Man-saari ja Madagasikara.

Kaksimetalirahats, joita myös hankalamman väärennettävyyden vuoksi turvarahoiksi kutsutaan, tulivat käyttörahoiksi 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa alettiin valmistaa myös hologrammirahats. Värit tulivat kolikoihin jo 1990-luvulla, mutta aluksi vain juhla- ja keräilyrahoihin. Käyttörahoissa Kanada on ottanut värit mukaan 2000-luvun lopulla.

Rahojen käyttömaat; Ranska, Tsekki, Kap Verde ja Kroatia.

Rahojen käyttömaat; Espanja, Bangladesh, Libya ja Cook-saaret.

Hologrammiraha (Singapore) ja väriraha (Kanada)

Rahojen muoto

Jos ovat rahan materiaalit ja valmistustekniikat kehittyneet, ovat myös rahojen muodot, arvot ja ulkoiset olemukset muuttuneet. Me suomalaiset olemme tottuneet pyöreään muotoon, mutta neli- ja monikulmaiset kolikot ovat hyvin tavallisia maailmalla ja Euroopassakin. Rahoja on monen kokoisista pienempienistä ”hipuista”, joiden koko voi olla vain muutamia millimetrejä, aina kilojen painoisiin arvokolikoihin. Maailman suurin kolikko on kanadalainen 100 kg painava kultakolikko, jonka halkaisija on 53 cm!!

Rahan arvo on mielenkiintoinen kysymys, nimellisarvo, käypä arvo ja keräilyarvo ovat kovasti erilaiset. Useissa maissa alhaisimmat arvot ovat niin vähäpätöisiä, etteivät ne liiku käytössä ollenkaan. Joitakin on tarjolla vain keräilyrahoissa ja joitakin voi olla lyöty vain hyvin vähän.

Vähäinen lyönti yleensä vaikeuttaa keräilyä ja voi nostaa vähäarvoisenkin rahan arvoa etenkin, jos halutaan kunnan olevan hyvä. Käyttökolikon suurin nimellisarvo on usein sama tai pienempi kuin maan pienimmän setelin. Juhlarahojen eli käytännössä kulta- ja hopearahojen nimellisarvo voi vaihdella ja olla hyvinkin korkea, mutta on mahdollista, että nimellistaso on alhaisempi kuin metallin arvo ja paljon alhaisempi kuin keräilyarvo.

Käyttörahoina erilaisia reikärahoja on ollut vuosisatoja ja tälläkin hetkellä lähialu-

eillamme Tanskan 1, 2 ja 5 kruunun kolikot ovat reällisiä. Myös Suomessa oli vuosina 1943-45 5 ja 10 pennin kolikoissa reikä materiaalin säästämiseksi.

Kiinnostavan näköisiä ovat myös ”pitsireunaiset kolikot”, jotka ovat laajalti käytössä erityisesti Aasiassa sekä kolmion, neliön, suorakaiteen ja soikion muotoiset kolikot. Kulmikkaat rahat ovat yleistyneet ja eri puolilta maailmaa löytyy 5-, 6, ja 7-kulmaisia kolikoita lukuisissa maissa. Toki on vieläkin kulmikkaampia rahoja, kuten 10-, 12- jopa 15-kulmaisia. Kuvissa on esimerkkejä.

Rahoissa olevat kuva-aiheet ovat myös kiinnostavia ja voivat olla omana keräilykohteena. Usein kolikoissa esiintyy kuningas, kuninkaallinen monogrammi, vaakuna, perinne-esineitä, kansallisia taruolentoja, kasveja, eläimiä, lintuja, erityisiä tapahtumia jne. Myös urheilu, olympialaiset, sotasankarit, aseet, autot tai työkalut ovat tavallisia.

Rahoja on vuosituhansien saatossa tehty kummallisemmistakin materiaaleista ja oudon muotoisina, kuten ohessa on kuvattu.

Pahvikolikko, Espanja

Pahvi kolikko, Saksa

Palloraha, Indonesia

Papuraha, Japani

Pahviseteli, Japani

Puukuitukolikko, Japani

Bamburaha, Kiina

Veneraha, Thaimaa

Housuraha, Kiina

Veitsiraha, Kiina

Lautawerk 20 Mark 1922, alumiini seteli, Saksa

Teksti: Timo Ernvall ja Jani Nuorala

Oulun Numismaattinen Kerho ry
www.oulunnumismaatikot.fi

50 vuotta

Perustettu maaliskuussa 1962